

1987-03-11 INSTRUKCJA EPISKOPATU POLSKI W ZWIĄZKU Z WYDANIEM NOWEGO MSZAŁU OLTARZOWEGO

Wykonując uchwałę II Soboru Watykańskiego papież Paweł VI ogłosił w roku 1969 zreformowane Obrzędy Mszy św. zawierające cztery Modlitwy Eucharystyczne. Ten dokument został przetłumaczony i tekst włączono do Mszału polsko-łacińskiego drukowanego w Paryżu. Następnie wydano kompletny Mszał rzymski w roku 1970. W następnych latach wydanie to zostało gruntownie poprawione i ubogacone nowymi tekstami. W roku 1975 ukazało się drugie wydanie wzorcowe Mszału rzymskiego (Editio typica altera). W oparciu o to drugie wydanie tłumaczono teksty mszału łacińskiego na język polski. Ukazały się studyjne wydania Obrzędów Wielkiego Tygodnia oraz kilka wydań Mszału rzymskiego dla diecezji polskich. Mszały studyjne zawierały tylko najpotrzebniejsze formularze, ich tekst polski nie był ostateczną wersją przekładu.

Stolica Apostolska wezwała wszystkie Konferencje Episkopatów do zrewidowania przekładów dokonanych bezpośrednio po Soborze. We wszystkich krajach Europy wyznaczone Komisje narodowe, lub wspólne dla wielu narodów, dokonały tego dzieła. Także w Polsce Komisja Episkopatu do Spraw Liturgii i Duszpasterstwa Liturgicznego po zebraniu opinii Księży Biskupów, diecezjalnych Komisji do spraw Liturgii i znawców języka polskiego, przeprowadziła rewizję przekładu stałych tekstów Mszy św. Podkomisja do spraw Muzyki Kościelnej zrewidowała używane melodie i opracowała melodie do nowych tekstów mszału. Poprawione przekłady tekstów stałych i tekstów zmiennych zostały zatwierdzone przez Konferencję Episkopatu Polski i przez Stolicę Apostolską. Wypada przypomnieć słowa papieża Pawła VI: "Teksty liturgiczne zatwierdzone przez kompetentną władzę i potwierdzone przez Stolicę Apostolską należy zachowywać z religijną czcią: Nikomu nie wolno ich zmieniać, skracać, przedłużać lub opuszczać według własnego uznania. W dziedzinie liturgii Kościoł jest wyrozumiałą matką, która troszczy się o to, aby jej dzieci mogły czynnie, świadomie i pobożnie uczestniczyć w świętych obrzędach. To jednak, co zostało prawnie ustalone ma moc prawa kościelnego, które w sumieniu zobowiązuje do posłuszeństwa, i to tym bardziej, gdy chodzi o prawa dotyczące najświętszej czynności" (AAS 57 [1965] 970).

Obecnie otrzymujemy pełne wydanie nowego Mszału rzymskiego dla diecezji polskich. Nowy mszał nie wprowadza zmian obrzędowych w sposobie odprawiania Mszy św., lecz wprowadza bardzo wiele nowych tekstów. Wydanie tego mszału jest okazją do przypomnienia niektórych zasad i zmodyfikowania ustaleń, które już zostały ogłoszone.

I. Umiejętność przewodniczenia liturgii mszalnej

1. "Msza św. jest w najwyższym stopniu czynnością świętą" (KL nr 7), jest uobecnieniem zbawczego misterium śmierci i zmartwychwstania Chrystusa. To wielkie misterium dokonuje się przez słowa i gesty kapłana, w którym staje się obecny sam Chrystus. Trzeba stale pamiętać, że Chrystus jest prawdziwie i rzeczywiście obecny w osobie odprawiającego kapłana (por. KL 7; Paweł VI, Encyklika (Mysterium fidei). Sposób sprawowania Najświętszej Ofiary przez kapłana powinien wiernym ułatwić pamięć o obecności Chrystusa.
2. Kapłan, jako przewodniczący zgromadzenia liturgicznego winien w sposób godny i pobożny odprawiać Mszę świętą. Winien posiadać wszystkie potrzebne do tego umiejętności. Dotyczy to zwłaszcza poprawnej recytacji i śpiewu tekstów liturgicznych. Aby wierni dobrze słyszeli głos kapłana potrzebne jest sprawnie działające nagłośnienie. Urządzenie takie powinno być zainstalowane w każdym kościele i czynne także w dni powszednie, jeżeli dobro wiernych tego wymaga.
3. Kierowanie liturgią, która jest czynnością Chrystusa i zorganizowanego hierarchicznie ludu

Bożego, należy do władzy kościelnej. Nikomu innemu, choćby nawet był kapłanem, nie wolno na własną rękę niczego dodawać, ujmować lub zmieniać w liturgii (KL nr 22). Odnowione księgi liturgiczne przewidują jednak możliwość wyboru tek stów przez celebransa. Z możliwości tych należy korzystać kierując się zawsze kryterium większego dobra duchowego wiernych.

4. Warunkiem poprawnego sprawowania liturgii jest wcześniejsze staranne przygotowanie celebransa, ministrantów, śpiewaków i organisty.

5. Przewodniczący zgromadzenia liturgicznego winien pamiętać, że brak odpowiedniego przygotowania liturgii, np. nieporadna i płytka treściowo improwizacja słowa wstępnego lub innych zachęt i wprowadzeń, albo niepoprawny sposób czytania tekstów biblijnych lub słaby śpiew i muzyka, wpływają ujemnie na uczestników i utrudniają owocny udział w liturgii. Należy pamiętać, że odpowiedzialnym za całokształt liturgii i sposób jej sprawowania jest celebrans, a zwłaszcza proboszcz lub rektor kościoła. Do ich obowiązków należy również troska o stałą i właściwą formację służby liturgicznej (ministrantów, lektorów, scholi, chóru, organisty i kościelnego).

II. Bogactwo treściowe nowego mszału

6. Kapłani są obowiązani starannie przestudiować Ogólne Wprowadzenie do Mszału rzymskiego (OWMR). W razie wątpliwości, jak sprawować liturgię Mszy tam należy szukać wyjaśnienia. Zwraca się uwagę na uprawnienia rektora kościoła co do wyboru formularza mszalnego zawarte w numerze 333.

7. Rozdział V. OWMR omawia urządzenie i wystrój kościoła do sprawowania Eucharystii. Przepisy tego rozdziału należy zachować przy projektowaniu nowych kościołów i adaptowaniu już istniejących do potrzeb liturgii.

8. W prezbiterium oprócz ołtarza należy wyodrębnić miejsce przewodniczenia oraz miejsce głoszenia słowa Bożego. Miejscem głoszenia słowa Bożego z zasady powinna być stała ambona, a nie zwykły przenośny pulpit. Ambona powinna być tak umieszczona, by czytający i mówiący byli dobrze widziani i słyszani przez wiernych. W tym celu ambona powinna być wyposażona w mikrofon odrębny od ołtarzowego (OWMR nr 271-272).

9. Teksty stałych części Mszy św. zostały wzbogacone. Wprowadzono nowe formuły pozdrowienia oraz wstępy do aktu pokuty, do Modlitwy Pańskiej i do modlitwy o pokój. Podane w mszale wezwania w trzeciej formie aktu pokuty mają charakter przykładu. Na ich wzór można formułować inne wezwania. Ich liczba nie może przekraczać trzech.

10. Wprowadzenie nowego mszału jest okazją, aby uporządkować odmawianie i śpiewanie tekstów mszalnych. Należy zachować aklamację: Bo Twoje jest królestwo i potęga i chwała na wieki. Przypomina się, że także w formule końcowego błogosławieństwa i błogosławieństwa w formułach sakramentalnych nie wolno opuszczać spójnika "i".

11. Wprowadzono nowe Modlitwy eucharystyczne. Obok czterech dotychczasowych mamy: piątą w czterech wersjach tematycznych: a, b, c, d; dwie Modlitwy eucharystyczne o tajemnicy pojednania i trzy na Msze z udziałem dzieci. Biskupi polscy zwrócili się do Stolicy Apostolskiej o zatwierdzenie polskich przekładów tych modlitw, które powstały po opublikowaniu wydania typicznego Mszału rzymskiego w przekonaniu, że przyczynią się one do głębszego udziału w misterium Eucharystii. Kapłani mogą je odmawiać w zależności od potrzeb wiernych. Należy ściśle przestrzegać przepisów podanych przed tekstami tych modlitw. Dotyczy to szczególnie Modlitw eucharystycznych w Mszach z udziałem dzieci.

12. Modlitwa eucharystyczna jest modlitwą przewodniczącego. Nie mogą jej odmawiać wierni wspólnie z kapłanem. Dotyczy to również końcowej doksologii: Przez Chrystusa, z Chrystusem... Wierni potwierdzają swój udział w Modlitwie eucharystycznej śpiewając: Amen. Uroczyste Amen po doksologii w Mszach śpiewanych może być kilkakrotnie

powtórzone.

13. Mszał podaje dwie melodie pozdrowień, modlitw mszalnych i Modlitwy Pańskiej. Jedną podano przy tekstach Obrzędów Mszy św., drugą w Dodatku. Do tekstów mszalnych wolno używać tylko melodii zatwierdzonych przez Konferencję Episkopatu do tego celu.

14. Nowy mszał zawiera 97 prefacji. Aby je poprawnie wykonać, należy śpiew starannie przygotować. Diecezjalne Komisje Muzyki Kościelnej powinny zorganizować szkolenie w dekanatach i ewentualnie dostarczyć duchowieństwu taśmy z nagraniami melodii śpiewów celebransa.

15. Podano melodie do czterech aklamacji po przeistoczeniu. Należy stopniowo wprowadzać je w życie. Można rozpocząć od recytacji tych aklamacji na Mszach recytowanych. Najlepiej wprowadzać aklamacje stopniowo. Po utrwaleniu w pamięci aklamacji drugiej, wprowadzać trzecią itd.

16. Nowy mszał przewiduje uroczyste błogosławieństwa na końcu Mszy św. Udzielanie tych błogosławieństw powinno się stać normalną praktyką w niedziele, uroczystości, święta i w Mszach obrzędowych.

III. Zatwierdzone zwyczaje liturgiczne

17. Przy końcu kalendarza podano zatwierdzone przez Kongregację Kultu Bożego polskie zwyczaje liturgiczne. W odprawianiu roratniej Mszy wotywniej w Adwencie należy się stosować do przepisów podanych w nowym mszale.

18. Zachowujemy tradycyjne kwartalne dni modlitw oraz dni modlitw o urodzaje. W oparciu o nr 331 OWMR Konferencja Episkopatu Polski zarządza:

a) w trzecim tygodniu Adwentu modlimy się o życie chrześcijańskie rodzin. Formularz mszalny bierzemy z odpowiedniego dnia Adwentu. Prośby za rodziny i za przygotowujących się do małżeństwa należy uwzględnić w wezwaniach Modlitwy powszechnej i w nabożeństwach dodatkowych,

b) od Środy Popielcowej do I niedzieli Wielkiego Postu modlimy się o ducha pokuty.

Formularz mszalny bierzemy z dnia Wielkiego Postu. Odpowiednie prośby należy uwzględnić w wezwaniach Modlitwy powszechnej i w nabożeństwach dodatkowych,

c) w czwartym tygodniu Okresu Wielkanocnego modlimy się o powołania kapłańskie i zakonne. W środę tego tygodnia należy odprawić Mszę św. o powołania do kapłaństwa (nr 16), a w piątek o powołania do życia zakonnego (nr 18), zachowując czytania mszalne z dnia. W ciągu tego tygodnia należy prośbę o powołania uwzględnić w wezwaniach Modlitwy powszechnej i w nabożeństwach dodatkowych,

d) w trzecim tygodniu września modlimy się za dzieci, młodzież i wychowawców. Prośby za młodzież i wychowawców należy uwzględnić w wezwaniach Modlitwy powszechnej i w nabożeństwach dodatkowych. Intencje te należy również uwzględnić w nabożeństwach ku czci św. Stanisława Kostki,

e) w poniedziałek, wtorek i środę po 6 Niedzieli Wielkanocnej modlimy się o dobre urodzaje i za kraje głodujące. W tych dniach należy zorganizować procesje błagalne, a po nich odprawić Mszę św. W poniedziałek Mszę w okresie zasiewów (nr 37), we wtorek Mszę o poświęcenie pracy ludzkiej (nr 36), w środę Mszę za głodujących (nr 39). Jeżeli nie można zorganizować procesji, należy odprawić modlitwy błagalne po Mszy św.

Wskazanych formularzy Mszy w różnych potrzebach nie można używać jeżeli przypada uroczystość.

IV. Udział wiernych w Mszy świętej

19. Wierni uczestniczący we Mszy św. tworzą społeczność świętą, która nie tylko przez ręce

kapłana, lecz także razem z nim składa Bogu Ojcu Niepokalaną Hostię. Wewnętrzne uczestnictwo powinno się uzewnętrznić przez wspólny śpiew, wspólną postawę ciała i gesty.

20. Śpiewy procesyjne na wejście, na przygotowanie darów i na Komunię św. można zastąpić odpowiednimi pieśniami. Natomiast stałe części Mszy św.: Panie, zmiłuj się; Chwała na wysokości; Wierzę; Święty i Baranku Boży należy wykonywać według tekstów mszału. Pieśni mszalne powstały wtedy, gdy nie wolno było śpiewać ani recytować tekstów liturgicznych w dosłownym przekładzie. Obecnie Kościół poleca, aby wierni wykonywali teksty liturgiczne. Dlatego istniejące zwyczaje przeciwne należy uporządkować. W Mszach z udziałem dzieci można stosować Skład Apostolski .

21. Psalm responsoryjny stanowi integralną część liturgii słowa i ma doniosłe znaczenie liturgiczne i pastoralne. Trzeba się starać, by lud Boży umiłował na nowo modlitwę psalmów, które wciąż głoszą i przedstawiają działanie Boże w historii zbawienia (Paweł VI, *Laudis canticum*). Psalm zawsze był autentyczną szkołą modlitwy chrześcijańskiej. Psalmu responsoryjnego nie wolno zastępować pieśnią.

22. Jeżeli zachował się zwyczaj śpiewania pieśni do Ducha Świętego przed kazaniem, można ją wykonać we właściwym miejscu, tj. przed homilią. Ta pieśń nigdy nie była wstępem do Liturgii słowa.

23. W odprawianiu liturgii powinni czynnie uczestniczyć ministranci, lektorzy, psalterzysta i schola. W czasie Mszy odprawianych z udziałem ogółu wiernych czytania poza Ewangelią winni wykonywać odpowiednio przygotowani lektorzy: chłopcy lub dorośli mężczyźni. Psalm responsoryjny winien śpiewać psalterzysta. W wypadkach szczególnych funkcję lektora i psalterzysty może pełnić kobieta, wykonując czytania i śpiewy z miejsca głoszenia słowa Bożego (por. nr 8 niniejszej Instrukcji).

24. Zaleca się procesję z darami, w czasie której wierni powinni przynieść chleb i wino potrzebne do eucharystycznej Ofiary. Godny upowszechnienia jest zwyczaj przynoszenia do ołtarza hostii i wina przez wiernych, w których intencji odprawia się Mszę św.

25. Znakiem pokoju jest ukłon w stronę najbliższych stojących uczestników Mszy św. W małych grupach znakiem pokoju może być podanie ręki. Zgromadzenie nie wypowiada żadnej aklamacji. Tam, gdzie taki zwyczaj wprowadzono, należy go zaniechać. Duchowieństwo przekazuje sobie znak pokoju w sposób dotychczasowy.

26. Wierni uczestniczą we Mszy św. w sposób najpełniejszy przez Komunię św. Należy tę prawdę nieustannie przypominać i zachęcać do częstego przyjmowania Komunii św. W miarę możliwości wierni powinni przyjmować Komunię św. z darów konsekrowanych w czasie Mszy, w której uczestniczą (OWMR nr 56 h). Można używać jednej większej i głębszej pateny, na której konsekruje się hostię mszalną i komunikanty dla wiernych.

27. Komunii św. udziela się przez podanie Hostii wprost do ust. Wierni przyjmują Komunię św. w postawie klęczącej. Mogą również stać, gdy przemawiają za tym szczególne okoliczności. Jeżeli udziela się Komunii pod dwiema postaciami, przyjmujący ją stoją. W czasie procesji do Komunii św. należy troszczyć się o zachowanie wzorowego porządku.

28. Jednakowa postawa ciała którą powinni zachować uczestnicy liturgii, jest znakiem wspólnoty i jedności.

Wierni stoją:

- a) od wejścia kapłana aż do kolekty włącznie;
- b) podczas śpiewu przed Ewangelią, w czasie Ewangelii, wyznania wiary i modlitwy powszechnej;
- c) od wezwania: Módlcie się, aby... aż do Baranku Boży, z wyjątkiem modlitwy epikletycznej i słów przeistoczenia;
- d) w czasie modlitwy po Komunii i zakończenia Mszy św.

Wierni mogą siedzieć:

- a) w czasie czytań i psalmu responsoryjnego;

- b) w czasie homilii;
- c) w czasie przygotowania darów;
- d) w czasie rozdzielania Komunii św. i milczenia po Komunii św.

Wierni klęczą:

- a) w czasie modlitwy epikletycznej i przeistoczenia;
- b) na słowa: Oto Baranek Boży; Panie, nie jestem godzien;
- c) w czasie przyjmowania Komunii świętej, jeżeli okoliczności na to pozwalają.

Ludzie w starszym wieku, słabi i chorzy mogą siedzieć w czasie całej Mszy św. i nie należy ich niepokoić. Podobnie w kaplicach szpitali i zakładów specjalnych trzeba uwzględnić stan zdrowia uczestników (OWMR nr 21).

29. W czasie wyznania wiary wszyscy pochylają się na słowa: I za sprawą Ducha Świętego przyjął ciało z Maryi Dziewicy i stał się człowiekiem. Klękają zaś w uroczystość Zwiastowania i Narodzenia Pańskiego.

30. Po wezwaniu do aktu pokuty i po wezwaniu Módlmy się należy zachować chwilę milczenia tak długą; aby wierni mogli obudzić akt skruchy lub skupić się na modlitwie. Ponadto należy dążyć do zachowania milczenia po czytaniach lub po homilii, a zwłaszcza po Komunii św.

31. Msze św. przekazywane za pomocą środków audiowizualnych powinny być bardzo starannie przygotowane i sprawowane w sposób wzorowy (Instrukcja Inaestimabile donum", nr 19).

V. Msze koncelebrowane

32. Msze koncelebrowane ukazują jedność kapłaństwa, ofiary i całego ludu Bożego. Zachęca się kapłanów, by koncelebrowali Msze św., kiedy nie mają obowiązku celebrowania pojedynczo. Nie można jednak koncelebrować tam, gdzie pożytek wiernych wymaga, aby kapłani celebrowali pojedynczo, w godzinach dogodnych dla wiernych.

Całą akcją liturgiczną należy tak kierować, by prowadziła wiernych do świadomego, czynnego i pełnego uczestnictwa obejmującego ciało i duszę, ożywionego wiarą, nadzieją i miłością. Takiego uczestnictwa domaga się sama natura akcji liturgicznej, a lud chrześcijański na mocy chrztu jest do niego uprawniony i zobowiązany.

+ Józef Kard. Glemp, Prymas Polski
Przewodniczący Konferencji Episkopatu Polski

+ Biskup Tadeusz Rybak, Przewodniczący Komisji Episkopatu
do Spraw Liturgii i Duszpasterstwa Liturgicznego